

CULTUUR EN KUNST DER NOORDWEST INDIANEN

DOOR W. JOS. DE GRUYTER

III. (Slot) HET ORNAMENT

WANNEER men in het algemeen archaische kunstvormen na-gaat, kan men deze zonder veel moeite onderbrengen in drie hoofdgroepen, namelijk de naturalistische, de geometrische, en de symbolische of gestyleerd naturalistische. Waarbij het duidelijk zal zijn, dat de werken der laatstvermelde groep eigenlijk het midden houden tusschen die der twee andere; zoodat het allereerst en hoofdzakelijk gaat over de verhouding van de primair naturalistische tot de z.g.n. abstracte patronen of vormgevingen.

De groote onjuistheid nu is de veronderstelling, dat noodzakelijkerwijze het geometrische zich uit het naturalistische moet hebben ontwikkeld, of omgekeerd: beide stijlen — geen van beide aanvankelijk toekomend aan een stijl in den volledig cultureelen zin — kunnen gelijktijdig, onafhankelijk van elkaar optreden. Maar dan begint ook terstond een proces van wederzijdsche beïnvloeding, hetgeen historisch vooral hierdoor in de hand werd gewerkt, dat de afstand tusschen ornament en natuurgetrouwe afbeelding voor den mensch der oudheid niet zoo groot was als voor ons.

Immers, ons denken is goeddeels verstandelijk ontledend, in elk geval scherp onderscheidend; dat van den primitief daarentegen in overwegende mate emotioneel samenvattend en dus niet zoo sterk differentieerend. Wat met betrekking tot ons onderwerp inhoudt, dat de primitief geneigd bleek vormgevingen, die ons thans louter decoratief zullen toeschijnen, op te vatten als bezielde en levend in een naturalistischen zin. Bijv. kon, om iets te noemen, een langs rationeelen (technischen) weg ontstaan of ook spelenderwijze verkregen randje van in elkaar grijpende lichte en donkere figuurtjes hem de afwisseling van dag en nacht suggereeren; een spiraalvorm, een opgerold slangenlijf; een stip in een driehoek, het oog van een vogel- of dierenkop, enz. Zulk een vergelijking of gelijkstelling — meer het laatste waarschijnlijk, dan het eerste — werd snel en onwillekeurig gemaakt, eischte geen buitengewone inspanning van wil of verbeelding en had stellig niets uit te staan met een voorbedacht styleeren of met hetgeen wij allegorie noemen.

Willen wij ons bij wijze van benadering een nauwkeuriger voorstelling maken van den oorsprong en de ontwikkeling der kunst, dan ligt het voor de hand, een naturalistische beeldingswijze als het uitgangspunt te aanvaarden. De beroemde Oud-europeesche grotschilderingen van Alta-